

İLKOKUL YÖNETİCİLERİNİN PARÇALANMIŞ AİLEYE SAHİP ÖĞRENCİLERLE YAŞADIKLARI SORUNLARIN İNCELENMESİ

Doç. Dr. Çiğdem Apaydın
Akdeniz Üniversitesi
cigdemapaydin@akdeniz.edu.tr

Osman Gebizli
Töngüçlü İlkokulu
osmangebizli@hotmail.com

Özet

Günümüzde değişimin hızla gerçekleştiği bir süreç yaşanmaktadır. Bu araştırmada, nitel araştırma modeline uygun olarak ilkokul yöneticilerinin parçalanmış aileye sahip öğrencilerle yaşadıkları sorunlar incelenmektedir. Araştırmaya Antalya İli Serik İlçesinde görev yapan 47 ilkokul yöneticisinden 14 müdür ve 10 müdür yardımcısı olmak üzere 24 ilkokul yöneticisi katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; katılımcıların çoğunluğu parçalanmış aile üyesi öğrencilerin eğitim öğretim hayatında sorun yaşadığını belirtmektedir. Yöneticiler bu öğrencilerden yaşadığı sorunların ise yüksek düzeyde yasal sorun olduğunu belirtmektedir.

Anahtar Sözcükler: Aile, parçalanmış aile, okul yönetimi, okul yöneticisi.

INVESTIGATION OF PROBLEMS EXPERIENCED BY BROKEN PARENTS WITH STUDENTS OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS

Abstract

Today, a process that is experiencing rapid change occurs. In this study, the problems that primary school administrators have experienced with students with broken families are examined in accordance with the qualitative research model. Twenty four primary school administrators, including 14 principals and 10 principal assistants, from 47 primary school administrators working in the Antalya Serik District of Antalya participated in the research. According to the findings of the research; the majority of the participants point out that the students with broken family members are having problems in their educational life. Principals point out that the problems experienced by these students are highly legal problems.

Keywords: Family, broken family, school administration, school administrator.

GİRİŞ

Sosyal yapının temel taşlarından olan aile, sosyal tarihteki bütün değişimlere kendini uydurabilmiş ve yerine getirdiği fonksiyonlarla kendini koruyabilmiş bir kurumdur (Eröz, 1982:64). Toplumsal yaşamın ana unsurlarından olan aile; anne, baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalıklarından meydana gelen ekonomik ve toplumsal bir birliktir. Ekonomik ve toplumsal bir kurum veya birlik olma özelliğini, üzerine almış olduğu görev ve sorumluluklardan kazanan ailenin, toplumsal kurumlar içinde yaşamsal niteliği birinci sırayı almaktadır. Zira, toplumun her üyesi, çevresiyle ilk teması bu ortamda gerçekleştirirken, çocuk, toplum ile bağlarını ilk burada kurmaktadır (Gökçe, 1996:155). Farklı iki cinsiyetteki insanın, tek başına yetersizlik duygusunu aşmak için oluşturduğu tarihin en eski kurumu (Budak, 1990:195) olarak kabul edilen aile, çocuk açısından sosyal yaşama katılmak için hazırlıkların yapıldığı ve deneyimlerin kazanıldığı bir ortam; yetişkinler açısından ise mutluluğun hâkim olduğu, şiddetli gerilim ve sıkıntılar karşısında dayanışmanın en iyi şekilde elde edildiği bir sığınma yeri anlamlarını ifade etmektedir (Karataş, 2001:90).

Ailenin yerine getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel, eğitsel ve psikolojik fonksiyonlar, onu toplumsal yapının vazgeçilmezi yapmaktadır. Sağlıklı bir toplum, sağlıklı ailelerden oluşmuş bir toplumdur. Aile kurumunda yaygın olarak ortaya çıkan yapısal ve işlevsel bozukluklar, dengesizlikler, toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına da bozukluklar ve dengesizlikler olarak yansımaktadır (Biçer, 2009:10). Yaşanılmakta olan yirmibirinci yüzyılda hızlı artan ekonomik, sosyal ve siyasal değişimler, toplumların tamamını farklı oranlarda etkisi altına almaktadır. Modernleşmenin şekillendirdiği sanayileşme ve kentleşme, hızlı değişim ve dönüşümü yapılandırmaktadır. Tüm yapı unsurları ile etkileşim halinde olan aile, kendini bu değişim ve dönüşümler içinde bulmaktadır.

Yaşanılanlara bağlı olarak, toplumun temel birimi olan ailenin yapı ve işleyişinde büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır (Şentürk, 2006:1). Bunlardan en önemlisi toplumun çekirdeği kabul edilen ailenin, ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve kültürel olarak zayıflaması sonucu artan boşanma oranları olmuştur (Bahar, 2009:147). Ailenin parçalanması olarak ölüm, boşanma, uzun süreli anne ya da babanın cezaevine girmesi ve çalışma için uzun süre aileden uzak kalınması sıralanabilir. Parçalanmış aile her ne kadar tek ebeveynli aileymiş gibi algılsa da ailenin parçalanması istenmeyen bir durumdur. Tek ebeveynli aileler içinde ise isteğe bağlı olanlarda vardır. Tek ebeveynli aile, parçalanmış aileleri de içine alacak şekildedir. Ölüm, boşanma, uzun süreli anne ya da babanın cezaevine girmesi ve çalışma için uzun süre aileden uzak kalınması isteğe bağlı bir durum değildir. Yetişkin bir bayanın sperm bankasından hamile kalarak çocuk dünyaya getirmesi, çocuğun tek ebeveynli olması, hiç evlenmeden yetişkin bireyin evlat edinme yoluyla çocuk sahibi olması yoluyla tek ebeveynli olması isteğe bağlı bir durumdur.

Parçalanmış aile, ölüm, boşanma, geçici ve/veya sürekli ayrılıklar sebebiyle bilinen aile şekline farklılaşmış ailelerdir. Ailenin parçalanmış olması suçlulukta önemli bir faktördür (Soyaslan, 1998: 82). Öcal ve Yıldırım'a (2014:157) göre parçalanmış aile, eşlerden birinin ya da her ikisinin ölümü, eşlerin geçimsizliğe bağlı boşanmaları ve farklı nedenlerle eşlerin ayrılması şeklinde olmaktadır. Bu nedenle ailenin parçalanması ölüm, boşanma ve ayrılma şeklinde üçe ayrılmaktadır. Ailede beklenen hallerden sapmalar veya aile bireylerinden bazılarının onur kırıcı durumları (alkolik olma, hapse girme vb.) veya ekonomik olanaksızlıklar sonunda eğer faydalı ve yapıcı çözüm yolları bulunamazsa, ailede parçalanma

meydana gelmektedir (Şahinkaya,1975:208). Erürker'in (2007) araştırmasına katılan çocukların 50 tanesini anne- babası birlikte olan (tam aile- bütünlüğünü koruyan aile) çocuklar ile 50 tanesini parçalanmış aileye (boşanma, evden ayrılma, ölüm nedenleriyle ebeveynlerinden biriyle yaşayan çocuklar) mensup çocuklar oluşturmuştur. Yazarın araştırmasına göre parçalanmış aileye sahip çocukların bilişsel işlevleri ile aileye sahip çocukların bilişsel işlevleri arasında; aileye sahip çocukların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Yani aile bütünlüğünü koruyan aileye mensup çocukların planlama beceri düzeyi, parçalanmış aile çocuklarına oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine aile bütünlüğünü koruyan aileye mensup çocukların dikkat beceri düzeyi, parçalanmış aile çocuklarına oranla daha yüksektir.

Ailenin yerine getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel, eğitsel ve psikolojik fonksiyonlar, onu toplumsal yapının vazgeçilmezini yapmaktadır. Sağlıklı bir toplum, sağlıklı ailelerden oluşmuş bir toplumdur. Aile kurumunda yaygın olarak ortaya çıkan yapısal ve işlevsel bozukluklar, dengesizlikler, toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına da bozukluklar ve dengesizlikler olarak yansımaktadır (Biçer, 2009:10). Bunlardan en önemlisi toplumun çekirdeği kabul edilen ailenin, ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve kültürel olarak zayıflaması sonucu artan boşanma oranlarıdır (Bahar, 2009:147). TÜİK (2015) verilerine göre boşanma ülkemizde de artmaktadır. TÜİK (2015) verilerine göre evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre %0,5 artarak 2015 yılında 602 bin 982 olmuştur. Kaba evlenme hızı ise binde 7,71 olarak gerçekleşirken boşanan çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre %0,7 artarak 131 bin 830 olarak tespit edilmiştir. Yani TÜİK 2015 yılı verilerine göre kaba boşanma hızı binde 1,69 olarak gerçekleşmiştir.

Alanyazın parçalanmış aile üyesi olan çocukların da eğitim hayatında sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Örneğin Uşaklı (2013) eşinden ayrılmış annelerin çocuklarıyla yaşadıkları sorunları incelediği araştırmada, annelerin çocuklarının duygusal, davranışsal ve zihinsel temalar kapsamında sorun yaşadıklarını tespit etmiştir. Attepe (2010: 26) de okul çağında anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklarda; okul başarısında değişiklik, çok çabalamasına rağmen düşük başarı, okula gitmeyi, uyumayı, akranlarıyla oynamayı şiddetle reddetme, aşırı hareketlilik, düzenli oyunlarda sürekli hareket etme, huzursuzluk, endişe ve fobiler gibi problemler ortaya çıkabildiğini belirtmektedir. Aile yoksunluğu ve olumsuz çevre koşulları gibi nedenlerin, çocukların psikolojik sağlığını, davranışlarını, zekâlarını ve kişiliklerini olumsuz bir biçimde etkilediği varsayılmaktadır. Zekâları yaşlıları gibi gelişemeyince okulda başarısızlık ve yaşa uygun eğitim aşamasında olamama gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü gibi sorun yalnızca barınacak yer bulmak ya da giyinme ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması anlamını taşımamaktadır (Fidan, 2005:2).

Parçalanmış aile üyesi olan çocukların eğitim öğretim hayatlarında da okula devamsızlık, akademik başarısızlık, arkadaşları ile uyumsuzluk, içine kapanıklık sorunlarının yaşandığı görülmektedir. Oysa çocuklar, günlük etkili ve aktif yaşam sürelerinin büyük bir bölümünü okullarda geçirmektedirler. Bu nedenle okullar, çocuklar için doğal bir destek ve koruma kurumlarıdır. Okullar, birincil koruma ile riskli öğrencilerin belirlenerek desteklenmesi ve çocukların erken teşhis edilerek sevklerinin sağlanması için de uygun ortamlardır. Bu nedenle, Arifoğlu (2006, 4-6) son 20 yıldır boşanma oranlarının yüksek olduğu Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki yayınlarda, koruyucu ve önleyici programların sayısındaki artışa dikkat çekmektedir. Okul yöneticilerinin sorumlulukları arasında parçalanmış aileye sahip öğrencilerinde olacağı, bu tür öğrencilerin desteklenmesi gerekeceği yer almaktadır.

Bu araştırma da Temel Eğitim kurumlarındaki eğitim yöneticilerinin okullarında bulunan parçalanmış aileye sahip öğrencilerin sorunlarını tanıyabilmeleri, bu çocuklar ile aileleriyle birlikte yaşayan çocuklar

arasındaki ilişki durumlarını tespit edebilmeleri, şayet varsa bu sorunların çözümlerine yönelik neler yapılabilecekleri üzerine fikir geliştirilebilmeleri önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın problemini ilkökul yöneticilerinin parçalanmış aileye sahip öğrencilerle yaşadıkları sorunlarının incelenmesi oluşturmaktadır. Ayrıca aşağıda probleme dayalı alt problemler bulunmaktadır.

1. İlkokul yöneticilerinin parçalanmış aileye sahip öğrencilerden dolayı karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
2. İlkokul yöneticilerine göre Milli Eğitim Bakanlığı parçalanmış aileye sahip öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için neler yapmalıdır?
3. İlkokullarda okul yönetimi parçalanmış aileye sahip öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için neler yapmalıdır?
4. İlkokullarda anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşayanlardan mı veya anne-baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi sorun yaşanmaktadır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel desende tasarlanmıştır. Araştırmada amaç, ilkökul da okuyan parçalanmış aile üyesi öğrencilerin eğitim öğretim hayatında yaşadığı sorunları, ilkökul yöneticilerinin bu öğrencilerle yaşadığı sorunları, Milli Eğitim Bakanlığı ve okul yöneticilerinin bu öğrencilerin hayatlarını kolaylaştırmak için neler yapabileceklerini ve ilkökul yöneticilerinin anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşayanlardan mı veya anne-baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi sorun yaşadıklarını belirlemek olduğu için, nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan durum çalışması kullanılmıştır. Bu araştırma deseninde, bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerinde odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 77).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmada ilkökul yöneticilerinin parçalanmış aileye sahip öğrencilerle yaşadıkları sorunlar incelendiği için 2015-2016 eğitim-öğretim yılı içinde Antalya İli Serik ilçesinde bulunan ilkökullarda görev yapan okul müdürleri ve müdür yardımcıları tercih edilmiştir. Serik ilçesindeki ilkökullarda 26 okul müdürü 21 müdür yardımcısı olmak üzere toplam 47 ilkökul yöneticisi görev yapmaktadır. Bu yöneticilerden gönüllü olan katılımcılar araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu nedenle bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir ve ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya 24 ilkökul yöneticisi katılmıştır. Bu yöneticilerden 14'ü müdür, 10'u müdür yardımcısıdır. Katılımcıların 23'ü erkek 1'i kadındır.

Görüşme Formu

Araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme soruları araştırmacılar tarafından ilgili alanyazının taranması ve uzman görüşlerinin alınmasıyla hazırlanmıştır. Görüşme formu dört açık uçlu sorudan oluşmaktadır:

1. Okulunuzda parçalanmış aile üyesi olan öğrenciniz var mı? Varsa bu öğrencilerin size göre eğitim-öğretim hayatında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Okulunuzda yönetici olarak sizin bu öğrencilerden dolayı karşılaştığınız sorunlar oldu mu? Olduysa açıklar mısınız?
3. Milli Eğitim Bakanlığının ve okul yönetiminin bu öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yapması gerekenler neler olabilir? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

4. Yönetim olarak anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşıyandan mı veya anne-baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi sorun yaşıyorsunuz? Eğer yaşıyorsanız bu konuyu açıklar mısınız?

Araştırma Verilerinin Toplanması

Görüşmeler okul yöneticilerinin kendi odalarında önceden randevu alınarak birebir gerçekleştirilmiş olup, ortalama olarak 40 dakika sürmüştür. Görüşmede ses kaydı yapılmış, bu kayıtlar daha sonra yazılı hale getirilerek kontrol etmeleri amacıyla görüşülen yöneticilere tekrar gönderilmiş ve onayları alınmıştır. Ayrıntılı bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Verilerin çözümlenmesi sonucu; bulgular kendi içinde tutarlı, anlamlı ve daha önceden oluşturulan kavramsal çerçeve ve kuramlarla uyumlu şekilde çıkmıştır. Kirk ve Miller'a (1986) göre nitel araştırmada "geçerlik", araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi ile ilgiliyken "güvenirlik" bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011: 255-260). Bu doğrultuda araştırmacının geçerliği ve güvenilirliğini artırmak için birtakım önlemler alınmıştır.

Araştırmacının iç geçerliğini artırmak için görüşme formu geliştirilirken ilgili alanyazın incelemesi yapılmış, konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Görüşme sonrası yöneticilerin söyledikleri yazılı hale dönüştürülmüş böylece katılımcı teyidi alınmıştır. Araştırmacının dış geçerliğini artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu bağlamda, araştırmacının modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Araştırmacının iç güvenilirliğini artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Araştırmacının dış güvenilirliğini artırmak için görüşme formu geliştirilirken ilgili alanyazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu araştırmada ilgili çalışma grubunun kimlerden oluşacağına açıkça ifade edilmiş olması da, araştırmacının dış güvenilirliğini artırıcı bir etkiye sahiptir. Ayrıca, süreçte yapılanlar ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır.

Erkek okul müdürleri EM olarak kodlanmış ve Serik ilçesinde kadın müdür olmadığından dolayı kodlama yapılamamıştır. Müdür yardımcılarında erkek olanlar EMY ve kadın olanlar BMY ile belirtilerek kodlanmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcıların görüşleri açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve yazılı olarak toplanan verilerin betimsel çözümlenmesi yapılmıştır. Bu araştırmada iç geçerliği sağlamak için, ilköğretim yöneticilerinin parçalanmış aileye sahip öğrencilerle yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri öncelikle doğrudan alıntılarla tanımlanıp daha sonra yorumlanmıştır. Dış geçerliği sağlamak için araştırmacının yöntemi, ayrıntılı biçimde anlatılmaya çalışılmıştır. Araştırmacının güvenilirliği için her iki araştırmacının birbirinden bağımsız olarak verileri ayrı ayrı kodlamaları karşılaştırılmıştır. Genel bir karşılaştırma yapılmış ve uymayan birkaç kod üzerinde tartışılarak ortak bir nokta bulunmuştur. Kodlamada uyum düzeyinin birbirine yakın olduğu görülmüştür. Yöneticilerin kodlaması cinsiyet ve unvan isimlerinin baş harfleri kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde ilköğretim da okuyan parçalanmış aile üyesi öğrencilerin eğitim öğretim hayatında yaşadıkları sorunlar, ilköğretim yöneticilerinin bu öğrencilerle yaşadıkları sorunlar, Milli Eğitim Bakanlığı ve okul

yöneticilerinin bu öğrencilerin hayatlarını kolaylaştırmak için neler yapabileceklerini ve ilkökul yöneticilerinin anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşayanlardan mı veya anne - baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi sorun yaşadıklarını belirlemek yönelik bulgulara yer verilmektedir.

Okullarda Yer Alan Parçalanmış Aile Türlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların okullarında bulunan parçalanmış aile türleri Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Okullarındaki Parçalanmış Aile Türleri

Parçalanmış aile türleri	f
Anne vefat	2
Baba vefat	3
Anne - baba ayrı	3
Anneden veya babadan biri cezaevinde	2

Tablo 1'e göre katılımcıların okullarında; annesi vefat eden 2, babası vefat eden 3, anne-babası ayrı olan 3, anneden veya babadan birinin cezaevinde olduğu 2 öğrenci bulunmaktadır.

Okulda Parçalanmış Aile Üyesi Bulunan Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Hayatlarında Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Bulgular

Okul yöneticilerine göre, parçalanmış aile üyesi olan öğrenciler eğitim - öğretim hayatlarında sorunlar yaşamaktadırlar. Okul yöneticileri ile görüşmeler sonucunda, parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarında yaşadıkları sorunlar elde edilen veriler doğrultusunda Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo 2'ye göre bu öğrencilerin birinci sırada yaşadıkları sorun davranışsal, ikinci sırada akademik açıdan ve son sırada yer alan ise arkadaşlarla yaşanan sorunlardır.

Tablo 2: Parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarında yaşadıkları sorunlar

Tema	Sorunlar	f
Davranışsal sorunlar (50)	İçe kapanık olma	9
	Çabuk sinirlenme	8
	Özgüven eksikliği	6
	Asosyal olma	4
	Kötü alışkanlık edinme	4
	Saldırganlık	3
	Temiz olmama	2
	Sevgi eksikliği	2
	Sorumsuz olma	2
	Şımarıklık	1
	Kılık kıyafette düzensiz olma	1
	Hayata bağlılığın az olması	1
	Kendisiyle barışık olmama	1
	Suç işlemeye yönelme	1
	İletişim kurmada zorlanma	1
	Dışlanmış hissetmek	1
	Yalnız kalma korkusu	1

	Kendini yalnız hissetme duygusu	1
	Sosyal etkinliklere katılma isteksizliği	1
	Akademik başarısızlık	10
	Okula devamsızlık	7
	Derslerde dikkat dağınıklığı	5
Akademik sorunlar (33)	Ödev yapmama	4
	Otoriteye karşı gelme	4
	Okula isteyerek gelmeme	2
	Okuldan yüksek beklenti	1
Arkadaşlara yönelik sorunlar (6)	Arkadaşlarıyla uyumsuz olma	4
	Arkadaşlarına zarar verme	1
	Yanlış arkadaş seçme	1

Parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin birinci sırada yaşadıkları sorunların davranışsal olduğu Tablo 2' de görülmektedir. Yaşanılan davranışsal sorunların başında içe kapanık olma, çabuk sinirlenme, özgüven eksikliği, asosyal olma ve kötü alışkanlık edinmenin geldiği görülmektedir. İçine kapanık olan öğrencisi hakkında görüş belirten bir katılımcı "*devamsızlık yapıyor, içine kapanık, ödev yapmıyor (EMY7).*" şeklinde belirtirken, çabuk sinirlenen bir öğrenci için "*anne baba ayrı olduğu halde, dedesi ile kalıyor. Derslerinde başarılı ama basit bir olaydan dolayı sinirlenebiliyor. Arkadaşlarıyla uyumsuz (EM14).*" şeklinde görüşlerini belirtmektedir.

Parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin katılımcılara göre akademik sorunları sırasıyla; akademik başarısızlık, okula devamsızlık, derslerde dikkat dağınıklığı, ödev yapmama, otoriteye karşı gelme, okula isteyerek gelmeme ve okuldan yüksek beklenti olmak üzere yedi başlık altında değerlendirilmektedir (Tablo 2). Okul yöneticilerinin parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin eğitim-öğretim açısından en sorunlu oldukları alan akademik başarısızlıktır. Akademik başarısızlık hakkında görüş belirten bir katılımcı "*[...]babası ölmüş aileye sahip öğrenci de içine kapanıklık ve akademik başarısızlık sorunu oldu (EM2).*" şeklinde durumu açıklamaktadır. Bunu izleyen diğer bir faktörün ise okula devamsızlık olduğu görülmektedir. Babası cezaevinde olan bir öğrencinin yaşadığı sorunu dile getiren başka bir katılımcı öğrencinin sadece okula devamsızlık değil, bunun yanında başka sorunlarının olduğunu da belirtmekte ve "*okula devamsızlık, içine kapanıklık, ödev yapmama, baba cezaevinde olduğundan başarısı düşük (EM11).*" şeklinde ifade etmektedir.

Arkadaşlara yönelik sorunlar teması altında arkadaşlarıyla uyumsuz olma, arkadaşlarına zarar verme ve yanlış arkadaş seçme bulunmaktadır. Arkadaşlara yönelik sorunlar olarak en çok karşılaşılan sorun arkadaşlarıyla uyumsuz olma sorunu olduğu görülmektedir. Arkadaşlarıyla uyumsuz olma sorununu belirten bir katılımcı "*[...] arkadaşları ile ilgili problemler oluyor (EMY9).*" şeklinde ifade ederken başka bir katılımcı ise ekonomik yönden sıkıntı yaşayan, anne babası ayrı olan bir öğrencinin dedesiyle kaldığını "*anne baba ayrı dedesi ile kalıyor. Derslerinde başarılı ama basit bir olaydan dolayı sinirlenebiliyor. Arkadaşlarıyla uyumsuz (EM14).*" şeklinde ifade etmektedir. Arkadaşlarına zarar verme ile ilgili olarak bir katılımcı "*Arkadaşlarına, öğretmenlerine karşı agresif tavırları var ve asosyal bir kişiliğe sahip öğrenciler (EM5).*" olarak ifade etmiştir. Yanlış arkadaş seçme ile ilgili olarak "*[...] çevredeki olumsuz şartlara daha çabuk katılmakta ve yanlış insanların küçük sevgi ve değer gösterişine kapılmaktalar (EM4).*" şeklinde katılımcı düşüncesini dile getirmektedir.

Okul yöneticilerinin parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerden dolayı karşılaştıkları sorunlara yönelik bulgular

Okul yöneticilerinin parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerden dolayı çeşitli sorunlarla karşılaştıkları Tablo 3'de görülmektedir. Tablo 3'e göre okul yöneticileri en çok yasal sorunla karşılaşmaktadır.

Tablo 3: Katılımcılara göre parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerden dolayı yöneticilerin karşılaştığı sorun türleri

	n	Karşılaşılan sorun türleri	f
Sorun oldu	23	Yasal sorun	10
		Davranış sorunu	3
		Öğretmeni ile sorun	1
		Öğrencilerin sorunlarının yönetimle paylaşılmaması	1
		Okula devam etmemek	1
		Okula gelmek istememe	1
Sorun olmadı	1	-	-

Katılımcılardan sadece biri parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerden dolayı herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmektedir. Bu katılımcı "müdür olarak benim ve diğer yardımcı arkadaşlarıma da yansıyan bir sorunları olmadı (EM4)." şeklinde ifade etmektedir. Sorun olduğunu belirten katılımcıların karşılaştıkları sorun türleri sırasıyla yasal sorun, davranış sorunu, öğretmeni ile sorun, öğrencinin sorunlarının yönetimle paylaşılmaması, okula devam etmemek ve okula gelmek istememektir. Yasal sorun olarak ifade edilen durumun ise genellikle anne babanın ayrılmasından kaynaklanan velayet olduğu görülmektedir. Yasal sorun kapsamında yöneticilerin görüşleri incelendiğinde bu sorunun "velayet" olduğu tespit edilmiştir. Anne babanın ayrılmış olmasından kaynaklanan bu durum okulun yöneticilerini de etkilemektedir. Bir katılımcı yaşadığı problemi;

Anne ve babası ayrılmış olan bir öğrencimiz velayeti baba da olduğundan babasının yanında kalmakta idi. Fakat anne öğrenciyi hafta sonu tatilinde mahkeme kararım var diyerek yanına almak istedi. Mahkeme kararını alıp inceleyince o hafta sonu izninin olmadığını fark ettim. Bazı haftasonu izinlerinin olduğunu görerek öğrenciyi o haftasonu tatilinde annenin yanına almasına izin vermeyerek babayı bilgilendirdim (EM2). şeklinde belirtmektedir. Yine başka bir katılımcı aşağıdaki şekilde yaşadığı sorunu anlatmaktadır.

Sorun oldu. Ayrılmış ailelerde velayet kendisine verilen anne ya da babanın velayet verilmeyen anne ya da baba ile öğrenciyi görüştürmeme isteği ile ilgili sorun yaşadım. Bu durumu da mahkeme kararına göre hareket ederek çözmeye çalıştım (EMY4).

Başka bir katılımcı ise yasal sorun kapsamında yaşadığı bir problemi "okulumuza kayıtlı bir öğrencinin babasının çocuğu anneden kaçırmamasından dolayı annenin jandarma, avukat ve rehber öğretmen eşliğinde çocuğu okuldan alması (EMY2)." şeklinde belirtmektedir. Velayet sorunu ile karşılaşan başka bir müdürde yaşadığı yasal sorunu aşağıdaki şekilde belirtmektedir.

Anne baba ayrı yaşıyor ancak mahkeme kararı kesinleşmemiş. Anne öğrenciyi kendisinin gittiği yere götürüyor. Baba ise öğrencinin naklinin gönderilmesini istemiyor. Ancak bizim yapmamız gereken yasal süre içerisinde nakli istenilen yere göndermek (EM13).

Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri ise öğrencilerin "davranış sorunları" olmaktadır. Bu sorunla karşılaşan bir katılımcı *"bu öğrenciler genellikle az önce bahsettiğim gibi problemlili davranışlar sergilediği için, diğer ailelerden ve öğrencilerden şikâyetler geliyor (EMY3)."* şeklinde açıklamaktadır. Davranış sorunu ile karşılaşan başka bir katılımcı ise aşağıdaki şekilde sorunla baş etmeye çalıştığı görülmektedir. Anne baba ayrılmış anne yanında olan bir öğrencinin kavgacı davranışlarından dolayı sınıfta diğer öğrencileri etkilediğini veliler öğretmene bildirmişler ve öğretilmekte sorunlu öğrencinin velisi ile görüşüğünü sonuç alamadığını yönetici olarak bizimde sorunlu öğrencinin velisi ile görüşmemizi istedi ancak sonuç yine de beklediğimiz kadar olumlu olmadı (EMY5).

Milli Eğitim Bakanlığının ve okul yönetiminin parçalanmış aile üyesi öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yapması gerekenlere yönelik bulgular

Tablo 4'te okul yöneticilerine göre Milli Eğitim Bakanlığının ve okul yönetiminin parçalanmış aile üyesi öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak neler yapılabileceğini belirten öneriler yer almaktadır.

Tablo 4: Milli Eğitim Bakanlığının ve okul yönetiminin parçalanmış aile üyesi öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yapması gerekenler

MEB	n	Okul Yönetimi	n
Okul müfredatında parçalanmış aile örneklerine yer verilmeli	2	Bu öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin öğrenciler hakkında özel olarak bilgilendirilmesi sağlanmalı	5
Parçalanmış aileye sahip öğrencilerin velilerinin ziyareti yasal düzenleme ile belirlenmeli	2	Bu öğrencilere sivil toplum örgütlerinden maddi destek alınmalı	5
Sağlık Bakanlığı ile protokol yapılarak çocuk psikologlarının okullarda eğitim vermesi sağlanmalı	1	Okul yöneticileri bu öğrencilerin velisini tanımalı	1
Okullarda rehber öğretmen normu parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin gereksinimlerine yönelik yeniden düzenlenmeli	1	Okul yöneticileri bu öğrencilerin kendini tanımalı	1
Parçalanmış ailelerin çocuklarının eğitimlerine yönelik eğitimler yapılmalı	1	Parçalanmış aile üyesi olan öğrencilere daha samimi davranılmalı	1
Öğrenciye yapılacak olan yardımların bürokratik süreçleri kolaylaştırılmalı	1	Rehber öğretmene öğrenci yönlendirilmeli	1
Her okula en az bir Rehber Öğretmenin görevlendirilmeli	1		1
Parçalanmış aile üyesi olan öğrencinin ders dışında da etüt merkezleri gibi yerlerde bulunmasına yönelik düzenleme yapılmalı	1		

Katılımcılara parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin hayatlarını kolaylaştırmak için neler yapılabileceği gerek Milli Eğitim Bakanlığı gerekse okul yönetimi açısından sorulmuştur. Tablo 4'te katılımcıların önerileri yer almaktadır. Katılımcılar Milli Eğitim Bakanlığının yapması gerekenleri sırasıyla; okul müfredatında parçalanmış aile örneklerine yer verilmeli, parçalanmış aileye sahip öğrencilerin velilerinin ziyaretini yasal düzenleme ile belirlemeli, Sağlık Bakanlığı ile protokol yapılarak çocuk psikologlarının okullarda eğitim vermesi sağlanmalı, okullarda rehber öğretmen normunun parçalanmış aile üyesi olan

öğrencilerin gereksinimlerine yönelik yeniden düzenlenmeli, parçalanmış ailelerin çocuklarının eğitimlerine yönelik eğitimler yapılmalı, öğrenciye yapılacak olan yardımların bürokratik süreçler kolaylaştırılmalı, her okula en az bir Rehber Öğretmen görevlendirilmeli ve parçalanmış aile üyesi olan öğrencinin ders dışında da etüt merkezleri gibi yerlerde bulunmasına yönelik düzenleme yapılmalıdır şeklinde belirtmişlerdir.

Katılımcılar okul yönetiminin bu öğrencileri için yapması gerekenleri sırasıyla; öğrencilerin derslerine giren öğretmenler öğrenciler hakkında özel olarak bilgilendirilmeli, bu öğrencilere sivil toplum örgütlerinden maddi destek alınmalı, okul yöneticileri bu öğrencilerin velisini tanımalı, bu öğrencilerin sosyal etkinliklere katılması için öğretmenlere rehberlik yapılmalı, okul yöneticileri bu öğrencilerin kendini tanımalı, parçalanmış aile üyesi olan öğrencilere daha samimi davranılmalı ve Rehber öğretmene öğrenci yönlendirilmeli olarak açıklamaktadırlar.

Katılımcıların Milli Eğitim Bakanlığının yapması gerekenler arasında ilk sırada okul müfredatında parçalanmış aile örneklerine yer verilmesi gerektiğini belirtmeleri yer almaktadır. Konu ile ilgili olarak bir katılımcı "*Milli Eğitim Bakanlığı okul derslerinin müfredatı bu konuları içine alacak ve yön gösterecek şekilde ayarlayabilir (EM4).*" şeklinde belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığının bir diğer yapması gereken parçalanmış aileye sahip öğrencilerin velilerinin ziyaretinin yasal düzenlemelere bağlanmasıdır. Bir katılımcı düşüncelerini aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, rehber öğretmenlerin parçalanmış ailelere okul yöneticilerinden birisi ve öğretmen ile birlikte aile ziyareti yapmasını sağlayabilir. Rehberlik merkezlerinde veya okullarda daha geniş kapsamlı aile eğitimleri yaptırılabilir. Okul yönetimleri aileleri ikna ederek parçalanmış ailelerden sorunlu öğrencilerin velilerinin çocuğunu psikoloğa götürmeleri yönünde ikna edici olabilirler (EM6).

Okul yönetiminin parçalanmış aile üyesi öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yapması gerekenlerle ilgili olarak katılımcılar ilk sırada bu öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin öğrenciler hakkında özel olarak bilgilendirilmesi gerektiğini belirterek bu konu ile ilgili öneri sunan bir katılımcı aşağıdaki şekilde görüşünü açıklamıştır.

Okul yönetimleri öğretmenlerden derslerde aile ile ilgili örnekler verirken daha dikkatli davranmalarını yine aile ile ilgili konuyu işlerken imkan varsa öğrenciyi sınıf dışına çıkartıp yöneticilerle işbirliği içinde başka bir görev vererek oyalayabilir. Gerekirse konuyu atlayarak öğrencinin okula gelmediği bir zamanda işleyerek onun etkilenmemesini sağlayabilir (EM8).

Bir başka katılımcı ise görüşünü;Okul yöneticilerinin öğretmenlerle görüşerek parçalanmış aileye sahip öğrenciler için daha titiz davranılması gerektiği ve anne baba konuları üzerinde dikkatli durulması gerektiğini söylenmeli. Rehber öğretmenlerin öğrencilerin yaşantıları konularında yardım yapmalarını sağlamalı, Aşırı davranış bozukluğu olan öğrencileri Psikiyatri bölümüne yönlendirmeli, çocuk anne babası ile zaman zaman bir araya getirebilirler (BYM1). şeklinde belirtmiştir. Aynı konu ile ilgili katkı sağlayan başka katılımcı "*Ayrıca okul yönetimleri olarak sınıflarında parçalanmış aileye sahip öğrenci bulunan öğretmenleri anneler günü, babalar günü gibi özel günlerde etkinlik yapılmaması için öğretmenlerle görüşebilir (EM2)*" şeklinde görüş belirtmiştir. Yine bir başka katılımcı "*Sınıf öğretmeni ve okul rehber öğretmeni bu öğrencilerle birebir görüşmeler yapmalı ders sırasında ders öğretmeni bu öğrencilerin özel durumlarından dolayı toleranslı olmalı. Örneğin aile,anne,baba gibi konularda onların zayıflıklarını dikkate almalı (EMY9)*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Anne-Babadan Herhangi Birinin Kaybını Yaşayandan Mı Veya Anne-Baba Boşanmış Olandan Mı Yoksa Cezaevi Gibi Bir Ortamda Kalan Ailenin Öğrencilerinden Mi Yaşadığı Sorunlara Yönelik Bulgular

Tablo 5'de anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşayandan mı veya anne-baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi yaşadığı sorunlara yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Anne-Babadan Herhangi Birinin Kaybını Yaşayandan Mı Veya Anne-Baba Boşanmış Olandan Mı Yoksa Cezaevi Gibi Bir Ortamda Kalan Ailenin Öğrencilerinden Mi Yaşadığı Sorunlar

Müdür ve müdür yardımcıları	n
Anne baba boşanmış olan	21
Anneden veya babadan birinin cezaevinde olması	5
Anneden veya babadan herhangi birinin kaybı	3

Katılımcılar anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşayandan mı veya anne-baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi sorun yaşadınız sorusuna verdiği cevaplara göre en çok anne baba boşanmış olandan sorun yaşadıklarını, ikinci olarak anne veya babadan birinin cezaevinde olan öğrencilerden sorun yaşadıkları, üçüncü olarak ta anne babadan herhangi birinin kaybını yaşayan öğrencilerden sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Anne baba boşanmış olandan sorun yaşadığını belirten katılımcılar görüşlerini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir.

Anne baba boşanmış olan öğrencilerden sorunlar yaşamaktayız. Bu öğrencilerde sınıf içerisinde ve okul içinde sürekli öğretmen ve arkadaşları ile tartışan kavga eden arkadaşları ile geçim sağlayamayan öğrencilerdir (EM1).

Babayı kaybetmiş öğrenci güvenecek biri olmadığından genellikle kendi iç dünyasında olduğundan davranış yönünden değil de akademik başarı yönünden zayıf kalmakta fakat boşanmış aileye sahip olan öğrenciler de davranış bozukluğu ve akademik yönden olumsuzluklar yaşamakta (EM2)

Daha çok anne baba boşanmış olanlardan sorun yaşadım. Bu durumda çocuğun anne ile baba arasındaki birbirlerini suçlayıcı tavırlarından dolayı çocuğun ruh sağlığının bozulduğunu öğrencinin de diğer arkadaşlarını suçlayıcı tavırları olduğunu fark ettim (EM6).

En çok sorunu boşanmış aile öğrencilerinden yaşamaktayız. Mahkeme kararı netleşmeden taraflardan birinin gelerek anne ise baba ile baba ise anne ile çocuğumu görüştürmeyin diyerek okul yönetimi üzerinde baskı oluşturmaya çalışmaktadır (EM9).

En çok baba ayrılmış olanlarda sorun yaşadım. Öğrencinin velayeti babada olduğundan anne öğrenci ile mahkeme kararına uymadan babadan habersiz yüz yüze veya okul telefonunu arayarak öğrenci ile görüşmek istiyor bu isteğinde de ısrarcı olarak yönetimini sıkıntıya düşürmekte (EM10).

Anne babası ayrı olan öğrenciden daha çok sorun yaşadım. Erkek öğrencimin ailesi şiddetli geçimsizlikten dolayı ayrıldığından öğrenci şiddet ortamında büyüdüğünden şiddet eğilimli olarak arkadaşlarına zarar veriyordu (EM12).

Anne yada baba ölmüş olanlarda fazla sorun yok. Anne baba ayrılmış olanlar daha fazla sorunlu. Sorun aslında anne baba ayrılmış olanda değil. Anne babası ayrılmış olan bir kız öğrencimize aile tam olan bir öğrenci baskı uygulayarak, onu rencide edici sözler söyleyerek yıldırma uygulamaya çalıştı. Yıldırma uygulayan öğrencinin babası okula çağrılarak problem çözülmeye çalışıldı (EM13).

En çok anne baba ayrılmış olandan sorun yaşadım. Arkadaşları ile sürekli kavga durumunda ve olumsuz davranışlarla (grup içerisinde kavga ve kargaşa çıkartma) arkadaşlarının dikkatini çekmeye çalışıyor (EM14).

Anne babası boşanan öğrencimizin okulda davranış problemleri ve derslerinde başarısızlık sorunları var. Velayeti babasında olmasına rağmen baba bakımını üstlenmeyip, anneanne ve dedeye bırakmış. Annesi de başka bir yerde çalışıyor. Çocuklar ne annesini ne de babasını göremiyor. Anneanne ve dedeleri de ilgilenebilecek durumda değil. Çocuklarla baş edemedikleri zaman fiziksel şiddet uyguluyorlar. Annesi bir ara çocukları çocuk esirgeme kurumuna vermek istedi. Sosyal hizmetlerden görevli arkadaşlar geldi, onlarla da bu durumu konuştuk. Yani bu çocuklardan okulda nasıl bir başarı bekleyebiliriz ki, nasıl doğru davranışlar sergilemesini bekleyebiliriz (EMY3).

Yönetim olarak anne yada babası olanlardan fazla sorun olmamakta ancak aile içi şiddet ile boşanmış olandan sorun yaşamaktayız. Çünkü çocuğun velayeti olan anne yada baba karşı taraf ile çocuğu görüştürmemek için farklı adreslere taşınmakta bu durumda çocuğun okula devam konusunda sorunlar yaratmakta (EMY5).

Anne baba ayrı olan öğrenciden sorun yaşadım. Öğrencinin içindeki anne baba özleminden dolayı agresif davranışlarından dolayı sıkıntılar yaşamaktayım (EMY10).

Bunun yanında anne baba ayrı olandan sorun yaşadığını belirten katılımcılardan bir tanesi de hem anne baba ayrı olandan hem de baba cezaevinde olandan sorun yaşadığını belirten katılımcı şeklinde görüş belirtmiştir.

Boşanmış olandan ve cezaevinde olandan daha çok sorun yaşamaktayız. Boşanmadan dolayı çocuğu anne almış fakat baba çocuk için gerekli parasal yardımda bulunmadığından anne çalışmak zorunda olduğundan çocuk okula devam etmekte sıkıntılı ve ders çalışmakta da sıkıntılı bir durumda. Başka bir öğrencimizde baba ceza evinde olduğundan anne çalışmak zorunda kaldığından çocukla yeterince ilgilenememekte ve öğrenci yine akademik yönden yetersiz kalmakta (EM8)".

İkinci yaşanan en çok sorun olan anne veya babadan birinin cezaevinde olmasından yaşanan sorunları belirten katılımcılardan birisi görüşünü "[...] baba ceza evinde olan öğrencimizde ise maddi yönden sıkıntı içinde kalması sorunu yaşadık (EM7)" şeklinde açıklamıştır. Diğer katılımcı ise "[...] Başka bir öğrencimizde baba ceza evinde olduğundan anne çalışmak zorunda kaldığından çocukla yeterince ilgilenememekte ve öğrenci yine akademik yönden yetersiz kalmakta (EM8)". şeklinde görüşünü belirtmiştir. Aynı sorundan görüşünü açıklayan bir diğer katılımcı görüşünü "En çok sorunu baba

cezaevinde olan öğrenciden yaşadık. Anne işte çalışmak zorunda olduğundan öğrenci okula düzenli olarak devam ettirilemedi (EM11)" olarak açıklamıştır. Katılımcılardan diğeri ise görüşünü

[...] Bir diğ er öğrenci ise babası cezaevinde, annesi çalışıyor, babaanne ve dedesi bakımını üstlenmiş. Bu öğrencide de aşırı derecede iç e kapanıklık, sevgi isteğ i, gelişiminde her yönden bir gerilik, derslere odaklanamama gibi sorunlar yaşıyoruz. Tabii ki fiziksel şiddet burada da görülüyor. Bunlar sadece aklıma gelen birkaç örnek. Mümkün olduğunca biz de öğretmenleri ile birlikte ailelerine ulaşmaya çalışıp çocukları ile ilgili yapmaları gerekenlerle ilgili konuşmaya çalışıyoruz. Elimizden de başka bir şey gelmiyor (EMY3).

şeklinde belirtmiştir. Üçüncü olarak yaşanan sorun olan Anne babadan herhangi birinin kaybı sorunu hakkında görüş belirten katılımcılardan bir tanesi anne baba kaybindan sorun yaşadığını, diğ er katılımcı ise anne baba kaybının yanında baba cezaevinde olandan da sorun yaşadığını belirtmiştir. Anne babanın her hangi birinin kaybindan dolayı sorun yaşadığını belirten katılımcı "[...] babası ölmüş olanlar anneyi fazla dinlememekte, çevredeki kötü alışkanlıkları olanlarla arkadaş olmakta, öğretmeni dinlememekte, arkadaşları ile uyum sağlayamamaktalar (EM3)" şeklinde görüş belirtmiştir. Anne babadan herhangi birinin kaybını yaşayandan sorun yaşadım diye belirten bunun yanında da baba cezaevinde olandan da sorun yaşadığını belirten katılımcı ise aşağıdaki gibi görüş belirtmiştir.

Annesi ya da babası ölmüş olanlarda içine kapanıklık sorunu yaşadık. Baba ceza evinde olan öğrencimizde ise maddi yönden sıkıntı içinde kalması sorunu yaşadık (EM7).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı ilkökul yöneticilerinin parçalanmış aileye sahip öğrencilerle yaşadıkları sorunların incelenmesidir. Bu kapsamda Antalya İli Serik İlçesinde görevli 24 ilkökul yöneticisinin görüşleri ele alınmaktadır. Katılımcılardan alınan bilgilere göre parçalanmış aile türleri olarak anne veya baba vefat, anne-baba ayrı ve anne veya babadan biri cezaevinde olanlar olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın ilk bulgusu olan parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarında yaşadıkları sorunlar davranışsal sorunlar, akademik sorunlar, arkadaşlara yönelik sorunlar olarak üç tema altında belirlenmiştir. Davranışsal sorunlarla ilgili verilerin en yüksek düzeyde olduğu, akademik sorunlarla ilgili verilerin ikinci düzeyde olduğu ve arkadaşlara yönelik sorunlarla ilgili verilerin daha düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Davranışsal sorunlar temasında iç e kapanık olma, çabuk sinirlenme, özgüven eksikliği, asosyal olma, kötü alışkanlıklar edinme, saldırganlık üst düzeyde yer alırken, temiz olmama, sevgi eksikliği, sorumsuz olma, şımarıklık, kılık kıyafette düzensiz olma, hayata bağlılığın az olması, kendisiyle barışık olmama, suç işlemeye yönelme, iletişim kurmada zorlanma, dışlanmış hissetmek, yalnız kalma korkusu, kendini yalnız hissetme duygusu, sosyal etkinliklere katılma isteksizliği olduğu görülmektedir. Başaran'a (1996: 227) göre parçalanmış ailelerin çocuklarında davranış bozuklukları ve suç işleme eğilimleri artabilmektedir. Ulusoy, Demir ve Baran (2005) Ankara'da 726 lise son sınıf öğrencileri ile parçalanmış aile ve gençlerde sapsmış davranışlar konusu ile ilgili bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre gençlerin anne-babasıyla birlikte yaşamaması ile madde bağımlısı olması arasında ilişkiye bakılmış ve uyuşturucu madde bağımlısı olan gençlerin %34.50'sinin, sigara bağımlısı olan gençlerin de %20.40'nın ebeveynleriyle birlikte yaşamadıkları tespit edilmiştir. Her iki araştırmada da parçalanmış aile üyesi öğrencilerde görülen kötü alışkanlıklar ve suç işleme eğilimlerinin artabilme sorunları bu araştırmada da davranışsal sorunlar temasında görülen kötü

alışkanlıklar edinme bulgusu ile örtüşmektedir. İkinci düzeyde olan akademik sorunlar temasında ise akademik başarısızlık, okula devamsızlık, derslerde dikkat dağınıklığı, ödev yapmama, otoriteye karşı gelme verilerinin yüksek düzeyde olduğu, okula isteyerek gelmeme ve okuldan yüksek beklentinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Aileden kaynaklanan devamsızlık nedenleri arasında, şiddet, kötü muamele, geçimsizlik, parçalanmış aileler ve eğitim düzeyinin düşük olması bulunmaktadır (Pehlivan, 2006: 98). Parçalanmış aileye sahip olan öğrencilerle ilgili olarak akademik sorunlar temasındaki bulgulardan olan okula devamsızlık sorunu, bu araştırmada da okula devamsızlık sorununu olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin arkadaşlara yönelik sorunlar temasında ise arkadaşları ile uyumsuz olma, arkadaşlara zarar verme, yanlış arkadaş seçme sorunları yaşadıkları tespit edilmektedir. Geleneksel olarak iki ebeveynin aynı evde yaşadığı aile yapısında yetişen çocuğun, boşanma nedeniyle tek ebeveyn ile yetişen çocuğa göre daha iyi bir ortamda yetişeceği Amato (1993) tarafından belirtilmektedir. Bu bakış açısına göre, anne ve babanın çocuk için duygusal destek, pratik yardım, bilgi, rehberlik ve denetleme gibi alanlarda önemli birer kaynak; evde her iki ebeveyni ile birlikte yaşamasının çocuğun paylaşma, anlaşma ve uzlaşma gibi sosyal yetenekleri öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, bir ebeveynin çocukla birlikte yaşaması çocuğun sosyalleşmesi açısından önem taşımaktadır (Akt.Öngider, 2006). Bu araştırmada da parçalanmış aile üyesi öğrencilerin sosyalleşmesinde sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci bulgusu olan parçalanmış aile üyesi öğrencilerden dolayı yöneticilerin karşılaştığı sorunlar; "sorun oldu" ve "sorun olmadı" olmak üzere iki tema altında belirlenmiştir. Katılımcılardan sadece biri sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. "Sorun oldu" olarak görüş belirten katılımcılar ise yüksek düzeyde yasal sorun olduğunu sonra sırasıyla davranış sorunu, öğretmeni ile sorun, öğrencilerin sorunlarını yönetimle paylaşmaması, okula devam etmemek ve okula gelmek istememe olarak belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu olan Milli Eğitim Bakanlığı ve okul yöneticilerinin parçalanmış aile üyesi öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yapması gerekenleri belirlemeye yöneliktir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapması gerektiği çalışmalar arasında; okul müfredatında parçalanmış aile örneklerine yer verilmeli, parçalanmış aileye sahip öğrencilerin velilerinin ziyaretini yasal düzenleme ile belirleyebilir olarak sıralanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın diğer yapması gerekenler ise Sağlık Bakanlığı ile protokol yaparak çocuk psikologlarının okullarda eğitim vermesi, okullarda rehber öğretmen normunun parçalanmış aile üyesi olan öğrencilerin gereksinimlerine yönelik yeniden düzenlenmesi, parçalanmış ailelerin çocuklarının eğitimlerine yönelik eğitimler yapılmalı, öğrenciye yapılacak olan yardımların bürokratik süreçlerinin kolaylaştırılması, her okula en az bir rehber öğretmeni görevlendirilmeli, parçalanmış aile üyesi olan öğrencinin ders dışında da etüt merkezleri gibi yerlerde bulunmasına yönelik düzenleme yapması olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada aile üyesi öğrencilere psikologların okullarda bu öğrencilerin sorunlarına yönelik eğitim vermesi, ders dışı zamanlarda etüt merkezlerinde bulunmasına yönelik çalışmalar yapılarak korunmalarına ve onların olumsuzlukla karşılaşmalarını önleyici çalışmalar yapılmasını destekler bir durumdadır.

Bu araştırmada yine okul yönetiminin parçalanmış aile üyesi öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yapması gerekenlerin ne olduğu konusunda katkı sağlayan katılımcılar bu öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin öğrenciler hakkında özel olarak bilgilendirilmesi, bu öğrencilere sivil toplum örgütlerinden maddi destek almalı, okul yöneticileri bu öğrencilerin velisini tanımalı, okul yöneticileri bu öğrencilerin

kendini tanımalı, parçalanmış aile üyesi olan öğrencilere daha samimi davranmalı, rehber öğretmene öğrenci yönlendirmeli olarak belirtmişlerdir. Ayrıca ekonomik sorunlarda parçalanmış ailelerin karşılaştıkları başka bir sorundur. Özellikle tek ebeveynli ailelerin yaşadıkları ekonomik güçlükler, ebeveynin öğrenim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi açısından, yaşamdan duydukları tatmin ise ebeveynin öğrenim düzeyi, ailenin aylık gelir düzeyi ve evde yaşayan kişi sayısı açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir (Öztürk, 2012). Bu çalışmada ekonomik durumun parçalanmış ailelerde bir sorun olduğu, araştırmaya katılan okul yöneticileri tarafından dile getirilmiştir. Bu kapsamda tek ebeveynli ailelere sivil toplum örgütleri gibi örgütler tarafından maddi destek sağlanması konusunda yöneticiler görüş bildirmektedir.

Araştırmanın son bulgusu yöneticilerin anne-babadan herhangi birinin kaybını yaşıyandan mı veya anne-baba boşanmış olandan mı yoksa cezaevi gibi bir ortamda kalan ailenin öğrencilerinden mi sorunlar yaşadığını belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların büyük çoğunluğu anne baba boşanmış olandan sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada ise anne babadan birinin cezaevinde olanlardan sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Son olarak ise anne babadan herhangi birinin kaybını yaşayanlardan sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Avcı (2011: 131) bütünlüğü bozulmamış aile açısından babanın erkek, annenin ise kız çocuk için model alınan ebeveynler olduğunu belirtmekte ve anne ya da babanın herhangi bir suçtan dolayı hapse girmesinin ailenin bütünlüğünü ya da dengesini bozacağını ve çocukların kontrol altında tutulmalarının zorlaşacağını böylece suçlu davranışlara yönelmelerinin ya da suç üreten ortamlara girmelerinin söz konusu olacağını söylemektedir. Bu çalışmada anne veya babadan herhangi birinin hapse girmesinden dolayı çocuğun suçlu davranışlara yönelebileceği yöneticiler tarafından dile getirilmiştir.

Bu araştırma katılımcıların sınırlı sayıda olmaları nedeniyle Türk Eğitim Sisteminin tamamı için genellenemez. Ancak karar vericiler ve uygulayıcılar için soruna yönelik bir fikir edinmelerine yardımcı olabilir. Bu kapsamda bu çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki öneriler verilebilir.

- Parçalanmış aileye sahip öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma öğretmenlerinden yararlanmaları sağlanmalı
- Parçalanmış aileye sahip öğrencilerin okulda yapılacak sosyal etkinliklere katılmaları sağlanmalı
- Parçalanmış aileye sahip öğrencilerin okul dışı zamanlarında yaşadıkları ortam okul yöneticileri, sınıf öğretmeni varsa rehber öğretmen tarafından ziyaret edilerek bilgi edinilmeli
- Öğretmenler parçalanmış aile ve o aileye ait öğrenci hakkında hizmet-içi eğitim yoluyla bilgilendirilmeli

Not 1: Bu çalışma Doç. Dr. Çiğdem Apaydın danışmanlığında, Osman Gebizli tarafından hazırlanan "İlkokul Yöneticilerinin Parçalanmış Aileye Sahip Öğrencilerle Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi" adlı tezsiz yüksek lisans projesinin özetlenmiş halidir.

Not 2: Bu çalışma Antalya'da 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde düzenlenen 8'inci Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresinde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Arifoğlu, B.Ç. (2006). *Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Programı'nın çocukların boşanmaya uyum, kaygı ve depresyon düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Attepe, S. (2010). Anne baba kaybının çocuklar üzerindeki etkileri. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 23(6), 23-28.
- Avcı,M.(2011). Yazgının yokluğunda suçun varlığı meselesi ya da ailenin parçalanmasının suçla ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1): 121-140.
- Bahar, H. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Karınca Yayınları.
- Başaran, İ.E.(1988). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ.E.(1996). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks.
- Biçer, E. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin atılganlık ve sosyal yetkinlik düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Budak, G. (1990). *Endüstrileşme süreci içinde ailenin yeri ve önemi*. I. Aile Şurası. Ankara: A.A.K.Yayıncılık.
- Eröz, M. (1982). *İktisat sosyolojisine başlangıç*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Erürker, B. (2007). *Aileye ve parçalanmış aileye sahip 5-6 yaş çocuklarının bilişsel işlevlerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Fidan, M. (2005). *Sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumu çocuk yuvalarında barınan çocukların WISC-R skorlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumlar*. Ankara: Savaş Yayınları
Evllenme ve boşanma istatistikleri. 12.06.2016 tarihinde
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18628> adresinden alınmıştır.
- Karataş, K. (2001), "Toplumsal Değişme ve Aile", *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Sayı: 2, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayını, Ankara.
- Öcal, A. ve Yıldırım, E. (2014). Dış göçler sebebiyle parçalanmış aile çocuklarının değer algılarının incelenmesi *GEFAD / GUJGEF*, 34(2): 155-183.

- Öngider, N. (2006). *Evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Öztürk, M. S. (2012). *Tek ebeveynli ailelerin yaşadıkları ekonomik güçlüklerin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Pehlivan, Z. (2006). *Resmi genel liselerde öğrenci devamsızlığı ve buna dönük okul yönetimi politikaları (Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Soyaslan, D., (1998). *Kriminoloji (suç ve ceza bilimleri)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No.526.
- Şentürk, Ü. (2006). *Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya uygulaması)*. Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Şahinkaya, R. (1975). *Psiko –sosyal yönleriyle aile*. Ankara: Kardeş Basımevi.
- Ulusoy, D., Demir, Ö. ve Görgün Baran, A.(2005). Parçalanmış aile ve gençlerde sapmış davranışlar: lise son sınıf gençliği örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(2), 61-66.
- Uşaklı, H. (2013). Eşinden ayrılmış annelerin görüşü açısından çocuklarının sorunları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 195-208.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.